

OBSAH

ÚVOD	13
<i>Zdeněk Fišar</i>	
1. ZÁKLADY NEUROBIOLOGIE A NEUROCHEMIE	17
<i>Zdeněk Fišar</i>	
1.1 Neurony	17
1.2 Glie	20
1.3 Membrány	22
1.3.1 Struktura a funkce	22
1.3.2 Složení biomembrán	24
1.3.3 Membránový transport	27
1.3.4 Receptory	29
1.3.4.1 Regulace	29
1.3.4.2 Adaptace	30
1.3.4.3 Inhibice	32
1.3.4.4 Struktura	33
1.3.4.5 Charakteristiky	35
1.3.4.6 Molekulární evoluce receptorů	35
1.3.5 Membránové přenašeče	36
1.3.6 Dynamika buněčných membrán	41
1.3.7 Membránové lipidy a přenos signálu	43
1.3.8 Membránový potenciál	46
1.4 Cytoskelet	48
1.5 Akční potenciál	49
1.5.1 Šíření nervového impulsu	51
1.5.2 Iontové kanály při šíření akčních potenciálů	52
1.5.3 Napětově řízené iontové kanály	54
1.5.4 Struktura a funkce napětově řízených iontových kanálů	56
1.6 Mitochondrie	57
1.6.1 Glykolýza	58
1.6.2 Citrátový cyklus	58
1.6.3 Dýchací řetězec a oxidační fosforylace	59
1.6.4 Monoaminoxidázy	60
1.7 Synapse	61
1.7.1 Typy synapsí	63
1.7.2 Synaptické váčky	64
1.7.3 Funkce chemické synapse	66
1.7.4 Postsynaptický potenciál	68

1.7.5	Synaptická facilitace a deprese	70
1.7.6	Synaptická potenciace	72
1.8	Plasticita neuronů	74
	Použitá a doporučená literatura	75
2.	NEUROTRANSMITERY A RŮSTOVÉ FAKTORY	77
	<i>Zdeněk Fišar</i>	
2.1	Klasifikace neurotransmiterů	78
2.2	Acetylcholin	80
2.3	Monoaminy	81
2.3.1	Katecholaminy	82
2.3.2	Indolaminy	83
2.3.3	Jiné monoaminy	86
2.4	Aminokyseliny	87
2.4.1	Kyselina glutamová a asparagová	87
2.4.2	GABA a glycin	89
2.5	Puriny	90
2.6	Neuropeptidy	91
2.7	Oxid dusnatý	93
2.8	Růstové faktory	96
	Použitá a doporučená literatura	98
3.	RECEPTORY PRO NEUROTRANSMITERY	99
	<i>Zdeněk Fišar</i>	
3.1	Efektorové systémy	99
3.2	Farmakologická klasifikace receptorů	102
3.2.1	Acetylcholinové receptory	104
3.2.2	Monoaminové receptory	105
3.2.2.1	Dopaminové receptory	105
3.2.2.2	Adrenergní receptory	105
3.2.2.3	Serotoninové receptory	106
3.2.3	Aminokyselinové receptory	108
3.2.4	Peptidové receptory	109
	Použitá a doporučená literatura	110
4.	NITROBUNĚČNÝ PŘENOS SIGNÁLU	111
	<i>Zdeněk Fišar</i>	
4.1	G proteiny	111
4.1.1	Heterotrimerní G proteiny	111
4.1.2	Malé G proteiny	113
4.1.3	Aktivace heterotrimerních G proteinů	113
4.1.4	Modulace funkce G proteinů	115
4.2	Signální cesty	117
4.2.1	Adenylátcyklázová cesta	117
4.2.2	Guanylátcyklázová cesta	119
4.2.3	Fosfoinozitudová cesta	120

4.2.4	Tyrozinkinázová cesta	122
4.2.5	Wnt cesta	123
4.2.6	Glykogensyntázakináza-3	125
4.2.7	Kalcium	126
4.3	Fosforylace mozkových proteinů	127
4.3.1	Proteinkinázy závislé na cyklických nukleotidech	129
4.3.2	Proteinkinázy závislé na kalcium a kalmodulinu ($\text{Ca}^{2+}/\text{CaM}$)	129
4.3.3	Proteinkinázy závislé na Ca^{2+} a fosfolipidu (PKC)	129
4.4	Zpětné vazby v přenosu signálu	130
4.4.1	Presynaptické receptory	132
4.4.2	Křížové propojení na postsynaptické úrovni	133
	Použitá a doporučená literatura	135
5.	PSYCHOFARMAKA A JINÉ PSYCHOAKTIVNÍ LÁTKY	137
	<i>Zdeněk Fišar</i>	
5.1	Klasifikace psychofarmak	137
5.2	Interakce s membránami	138
5.2.1	Interakce antidepresiv s lipidovými membránami	139
5.2.2	Lokalizace antidepresiv v membráně	143
5.3	Možné působení psychofarmak	146
5.4	Antipsychotika	148
5.4.1	Klasifikace	148
5.4.1.1	Konvenční antipsychotika	148
5.4.1.2	Atypická antipsychotika	149
5.4.2	Mechanismy účinku	151
5.4.3	Nežádoucí účinky	152
5.5	Antidepresiva	153
5.5.1	Klasifikace	154
5.5.2	Primární a následné (dlouhodobé) biochemické účinky	155
5.5.2.1	Primární účinky	155
5.5.2.2	Dlouhodobé účinky	156
5.5.2.3	Nitrobuněčné účinky	157
5.5.2.4	Blokátory α_2 -adrenoceptorů	159
5.5.2.5	Inhibitory monoaminoxidázy	159
5.5.2.6	Inhibitory zpětného vychytávání serotoninu	160
5.5.2.7	Agonisté 5-HT_{1A} receptorů	162
5.5.3	Nežádoucí účinky	162
5.5.4	Neurotrofní účinky antidepresiv	163
5.5.5	Neurotrofní a neuroprotektivní účinky stabilizátorů nálady	165
5.5.6	Regulátory plasticity neuronů	168
5.6	Anxiolytika	170
5.7	Hypnotika	171
5.8	Kognitiva a nootropika	172
5.9	Zneužívané psychoaktivní látky	172
5.9.1	Kanabinoidy	175
5.9.1.1	Fytokanabinoidy	176

5.9.1.2	Endokanabinoidy	178
5.9.1.3	Syntetické kanabinoidy	179
5.9.1.4	Mechanismy působení	179
5.9.1.5	Kanabinoidy a závislosti	181
5.9.1.6	Kanabinoidy a psychotické poruchy	182
5.9.1.7	Kanabinoidy a poruchy nálady	183
5.9.1.8	Terapeutické účinky kanabinoidů	184
5.9.1.9	Souhrn	185
5.9.2	Psychostimulancia	186
5.9.3	Opioidy	187
5.9.4	Halucinogeny	188
5.9.5	Alkohol	189
5.9.6	Nikotin	189
5.9.7	Kofein	190
	Použitá a doporučená literatura	191
6.	LABORATORNÍ METODY V PSYCHIATRII	193
	<i>Zdeněk Fišar</i>	
6.1	Koncentrace psychofarmak	195
6.2	Hladiny neurotransmiterů a jejich metabolitů	196
6.3	Neuroendokrinní parametry	197
6.4	Enzymy podílející se na syntéze a metabolismu neurotransmiterů	197
6.5	Vlastnosti receptorových systémů	198
6.6	Zpětné vychytávání neurotransmiterů	198
	Použitá a doporučená literatura	199
7.	STRES	201
	<i>Petr Bob</i>	
7.1	Psychobiologické mechanismy stresové odpovědi	201
	Použitá a doporučená literatura	204
7.2	Stres a epileptiformní aktivita	205
7.2.1	Stres, senzitivace a kindling	205
7.2.2	Epileptická aktivita či epileptiformní?	206
7.2.3	Kognitivní a afektivní symptomy podobající se temporální epilepsii	207
	Použitá a doporučená literatura	210
7.3	Stres, psychiatrická onemocnění a poruchy imunitního systému	211
	Použitá a doporučená literatura	212
8.	SCHIZOFRENIE	215
	<i>Zdeněk Fišar</i>	
8.1	Základní pojmy	215
8.1.1	Výskyt	215
8.1.2	Příznaky	217
8.1.3	Léčba	220
8.2	Neuroanatomické změny	220
8.3	Biologické markery a rizikové faktory	221

8.4	Biologické modely	224
8.4.1	Environmentální modely	224
8.4.1.1	Psychosociální model	224
8.4.1.2	Ostatní environmentální modely	224
8.4.2	Genetické modely	225
8.4.2.1	Monogenné modely	226
8.4.2.2	Model výrazné různorodosti	226
8.4.2.3	Multifaktorový-polygenový model s prahovým efektem	226
8.4.2.4	Smíšené nebo kombinované modely	226
8.4.2.5	Kontinuální model	227
8.4.3	Neurovývojová hypotéza	228
8.4.3.1	Vývoj mozku	229
8.4.3.2	Mechanismy zpožděného nástupu onemocnění	230
8.4.3.3	Vývojová neuropatologie	230
8.4.4	Neurochemické hypotézy	232
8.4.4.1	Dopaminová hypotéza	233
8.4.4.2	Jiné monoaminergní hypotézy	235
8.4.4.3	GABAergní hypotéza	236
8.4.4.4	Glutamátergní hypotéza	236
8.4.4.5	Neuropeptidové hypotézy	237
8.4.4.6	Revidovaná dopaminová hypotéza	237
8.4.4.7	Působení antipsychotik a halucinogenů	240
8.4.4.8	Transmetylační hypotézy	242
8.4.4.9	Membránové hypotézy	242
8.4.4.10	Aktivita MAO	243
8.4.5	Jiné biologické modely	243
8.4.5.1	Dyskonekční hypotéza	244
8.4.5.2	Hypotéza mitochondriální dysfunkce	244
	Použitá a doporučená literatura	246
9.	PORUCHY NÁLADY	249
	<i>Zdeněk Fišar</i>	
9.1	Základní pojmy	249
9.1.1	Výskyt	249
9.1.2	Klasifikace	250
9.1.3	Rizikové faktory	252
9.1.4	Průběh a léčba deprese	253
9.1.5	Úzkost a deprese	254
9.2	Základní biologické přístupy	256
9.2.1	Genetika	259
9.2.2	Stres a poruchy nálady	260
9.2.3	Chronobiologie	263
9.2.4	Neuroendokrinologie	263
9.2.5	Neuroimunologie	265
9.2.5.1	Imunitní odezva při depresi	265
9.2.5.2	Deprese při imunitní odezvě	265

9.2.6	Neurochemie	268
9.2.7	Membránový přenašeč pro serotonin	270
9.2.8	Biologické markery	272
9.3	Vývoj neurochemických hypotéz	277
9.3.1	Neurotransmitterové hypotézy	279
9.3.2	Receptorové hypotézy	280
9.3.2.1	Katecholaminové	281
9.3.2.2	Serotoninové a serotoninové-noradrenalinové	283
9.3.2.3	Další receptorové hypotézy	285
9.3.3	Membránové, transportní a jiné hypotézy	286
9.3.4	Postreceptorové hypotézy	289
9.3.5	Neurotrofní a neurogenní hypotézy	290
9.3.6	Hypotéza mitochondriální dysfunkce	292
9.3.7	Zdokonalená monoaminová teorie	293
9.4	Shrnutí	294
	Použitá a doporučená literatura	295
10.	DEMENCE	297
	<i>Roman Jiráček</i>	
10.1	Úvod	297
10.2	Atroficko-degenerativní demence	298
10.2.1	Alzheimerova choroba	299
10.2.1.1	Další patogenetické řetězce, podílející se na neurodegeneraci u Alzheimerovy choroby	303
10.2.1.2	Genetické faktory Alzheimerovy choroby	303
10.2.2	Možnosti biologického ovlivnění Alzheimerovy choroby	305
10.2.2.1	Acetylcholinergní systém	305
10.2.2.2	Látky blokující NMDA glutamátergní receptor	307
10.2.2.3	Neuronový metabolismus	307
10.2.2.4	Volné kyslíkové radikály	307
10.2.2.5	Zánětlivé reakce	308
10.2.2.6	Hladiny MAO-B	308
10.2.2.7	Nervové růstové faktory	309
10.2.2.8	Další metody	309
10.2.2.9	Perspektivní metody, v současnosti ověřované	310
10.2.3	Demence při Parkinsonově chorobě	311
10.2.4	Difuzní choroba s Lewyho tělísky	312
10.2.5	Progresivní supranukleární obrna (syndrom Steelův-Richardsonův-Olszewskiho)	313
10.2.6	Frontotemporální demence (Pickova choroba a další formy)	314
10.2.7	Huntingtonova chorea	315
10.3	Symptomatické (sekundární) demence	316
10.3.1	Vaskulární demence	316
10.3.1.1	Rizikové faktory vzniku vaskulární demence	317
10.3.1.2	Farmakoterapie	319

10.3.2	Ostatní symptomatické demence	320
10.3.2.1	Demence infekční etiologie	320
10.3.2.2	Demence prionové etiologie	322
10.3.2.3	Metabolické demence	325
10.3.2.4	Posttraumatické demence	333
10.3.2.5	Demence při nitrolebních tumorech	333
10.3.2.6	Demence na podkladě hydrocefalu s normálním tlakem likvoru	335
10.3.2.7	Ostatní symptomatické demence	335
	Použitá a doporučená literatura	336
11.	PORUCHY PŘÍJMU POTRAVY	339
	<i>Hana Papežová</i>	
11.1	Definice	339
11.2	Strukturální a funkční změny v mozku a regulace chuti a potravního chování	340
11.2.1	Zobrazovací metody	342
11.2.2	Neuropsychologické a neurofyziologické poznatky a hladovění . . .	343
11.3	Význam stresu	344
11.4	Neuropeptidy, neurotransmitery a další regulační mechanismy	345
11.4.1	Neuropeptidy	345
11.4.2	Neurotransmitery	346
11.4.3	Role dalších hormonů a cytokinů	347
11.5	Nové biologické paradigma a farmakoterapie	347
11.6	Zvířecí modely a hypotézy vzniku poruch příjmu potravy	349
11.6.1	Genetické zvířecí modely	349
11.6.2	Vývojový model	349
	Použitá a doporučená literatura	351
12.	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	353
	SEZNAM OBRÁZKŮ	361
	SEZNAM TABULEK	365
	REJSTŘÍK	369